

необхідною умовою підвищення якості судово-експертних досліджень. Вона сприяє уніфікації методик досліджень, підвищенню достовірності результатів експертиз, забезпеченню міжнародного визнання експертних висновків, зміцненню принципу верховенства права.

Для ефективної імплементації необхідно вдосконалити нормативно-правову базу, забезпечити належне фінансування експертних установ та розширити практику застосування міжнародних стандартів у повсякденній діяльності експертів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. ISO: Global standards. – Access mode: <https://www.iso.org/home.html>
2. ASTM standards. – Access mode: <https://www.astm.org/Standards/materials-standards.html>
3. Закон України «Про акредитацію органів з оцінки відповідності». Відомості Верховної Ради України. 2015. № 21. Ст. 112.
4. Закон України «Про судову експертизу». Відомості Верховної Ради України. 2011. № 16. Ст. 177.
5. ДСТУ EN ISO/IEC 17025:2019 «Випробувальні та калібрувальні лабораторії. Загальні вимоги до компетентності». Національний стандарт України. 2019.
6. Національне агентство з акредитації України. Структура та процедура акредитації лабораторій. – Access mode: <https://naau.org.ua/en/2-struktura-natsionalnoi-sistemi-akreditatsii>

УДК 340.1

Дзюрбель А. Д.
*кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри
кримінального права та процесу
Західноукраїнського національного
університету*

ВБИВСТВО МАТІР'Ю СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Проблема кримінально-правової охорони життя новонародженої дитини є однією з найскладніших у сучасній юриспруденції, оскільки вона перебуває на перетині медичних, етичних, психологічних та правових аспектів. Вбивство дитини матір'ю (інфантицид або неонатичид) традиційно виділяється законодавцем в окремий, привілейований склад злочину, що зумовлено специфічним станом жінки в період пологів.¹ На сучасному етапі розвитку українського суспільства, з урахуванням європейських інтеграційних процесів та необхідності реформування кримінального законодавства, питання кваліфікації та покарання за цей злочин набувають нової актуальності.

Статистичні дані свідчать про те, що хоча кількість таких злочинів у загальній структурі вбивств є порівняно невеликою, вони мають надзвичайно

високий рівень латентності та викликають значний суспільний резонанс.² Дискусії навколо статті 117 КК України не вщухають: від пропозицій щодо повної декриміналізації привілейованого статусу до вимог посилення санкцій або, навпаки, більш глибокої медикалізації проблеми.³

Основним об'єктом злочину, передбаченого ст. 117 КК України, є життя новонародженої дитини. Проте складність полягає у визначенні початкового моменту цього життя для цілей кримінального права.

У медичній науці термін «новонароджена дитина» застосовується до немовляти протягом перших 28 днів життя.⁴ Однак юридична конструкція ст. 117 КК є значно вужчою. Кримінально-правова охорона як новонародженого починається з моменту фізіологічних пологів. Вбивством вважається знищення дитини, яка вже почала виходити з організму матері, навіть якщо вона ще не відокремлена від пуповини та не зробила першого вдиху.⁵

Якщо плід знищується до початку пологів, діяння кваліфікується як незаконне проведення аборту (ст. 134 КК), що демонструє чіткий розрив між життям плоду та життям дитини в юридичному сенсі.⁶ Важливим є встановлення життєздатності дитини. Сучасна медицина визначає життєздатність як здатність дитини до самостійного життя поза організмом матері, що зазвичай корелює з терміном вагітності від 22 тижнів та масою тіла понад 500 грамів.⁷ Проте для кваліфікації за ст. 117 КК факт доношеності не є вирішальним: вбивство недоношеної, але живої дитини під час пологів все одно підпадає під цю статтю.

У судовій практиці часто виникає питання: чи народилася дитина вже мертвою (мертвонародженість), чи вона була вбита після народження. Якщо дитина народилася мертвою, склад злочину відсутній, незалежно від намірів матері.

Об'єктивна сторона злочину характеризується дією або бездіяльністю та обмежена жорсткими часовими рамками: «під час пологів» або «відразу після пологів». Поняття «відразу після пологів» є оціночним і не має чіткого законодавчого визначення, що створює значні проблеми для практичних працівників.

Вбивство може бути вчинене як шляхом активної дії (механічна асфіксія, утоплення, нанесення травм), так і шляхом бездіяльності. Бездіяльність за ст. 117 КК полягає у свідомому невиконанні матір'ю обов'язків щодо збереження життя дитини: відмова від перев'язування пуповини, відмова від годування, залишення дитини на морозі або в небезпечних умовах.⁸

Особливістю бездіяльності в цьому контексті є те, що вона часто межує із залишенням у небезпеці (ст. 135 КК). Ключовою відмінністю є спрямованість умислу: якщо матір бажає смерті дитини через бездіяльність — це ст. 117 КК; якщо ж вона розраховує на випадок або допомогу інших, але допускає можливість смерті з необережності — це ст. 135 КК.

Суб'єктивна сторона злочину зазвичай характеризується прямим умислом, хоча можливий і непрямий умисел, коли мати свідомо допускає смерть дитини, не вживаючи заходів для її порятунку.⁹

Найбільш дискусійною проблемою теорії є роль «особливого психофізіологічного стану» породіллі. Хоча стаття 117 КК України прямо не містить вимоги про наявність такого стану в диспозиції, саме він є соціально-правовим обґрунтуванням м'якості покарання та, відповідно, кваліфікації

діяння.¹⁰

Доведено, що пологи є екстремальним стресовим фактором. Психоемоційна напруга, викликана вагітністю, болем, страхом та гормональним вибухом, суттєво послаблює здатність жінки контролювати свою поведінку.

Відсутність законодавчої вказівки на цей стан у ст. 117 КК створює «конфлікт кваліфікації». Виникає ситуація, коли жінка, яка вбила дитину холоднокровно, заздалегідь підготувавши інструменти, все одно може формально підпасти під привілейовану статтю, оскільки злочин вчинено «під час пологів».

Оскільки привілей ст. 117 КК є суто особистим (пов'язаним із фізіологічним станом конкретної жінки), він не поширюється на співучасників. Це створює цікаву юридичну асиметрію. Якщо мати вчиняє вбивство під впливом підбурювання родичів, вона все одно відповідатиме за ст. 117 КК, тоді як родичі — за набагато тяжчою статтею 115 КК.¹¹

Одним із найскладніших завдань для слідчих органів та судів є відмежування вбивства новонародженої дитини від інших злочинів проти життя та здоров'я.

Наприклад, якщо вбивство вчинено з особливою жорстокістю або з корисливих мотивів, що не сумісні зі станом афекту або пологового розладу, дії матері слід кваліфікувати за відповідним пунктом ч.2 ст.115 КК. Також, на практиці, якщо матір викидає дитину в сміттєпровід або колодязь, це свідчить про умисел на вбивство (ст. 117 КК), оскільки такі умови є завідомо смертельними для немовляти.¹² Якщо ж вона залишає дитину в людному місці (біля лікарні, церкви), сподіваючись, що її знайдуть, але дитина помирає від переохолодження — це може бути кваліфіковано за ст. 135 КК.

Вбивство матір'ю новонародженої дитини залишається однією з найбільш неоднозначних категорій кримінальних правопорушень. Його привілейований статус у чинному КК України (ст. 117) є виправданим з огляду на об'єктивну реальність психофізіологічних процесів в організмі жінки-породіллі, проте потребує суттєвого уточнення.

Так, відсутність у законі прямої вказівки на психофізіологічний стан жінки створює ризик несправедливої кваліфікації. Привілей має залежати не лише від часу (хронологічний підхід), а й від внутрішнього стану суб'єкта (психологічний підхід).

Межа між убивством та абортom має бути чітко зафіксована моментом початку фізіологічних пологів. Термін «відразу після пологів» повинен бути обмежений часом, протягом якого об'єктивно зберігається гормональний та емоційний стрес породіллі.

Необхідно також чітко дотримуватися принципу персоналізації привілею: особи, які сприяють матері у вбивстві, мають нести повну відповідальність за ст. 115 КК України, оскільки на них не поширюються фізіологічні чинники, що пом'якшують провину матері.

Ідея повної відмови від ст. 117 КК у новому кодексі може призвести до надмірної каральності щодо жінок, які діють у стані глибокого психічного стресу. Оптимальним шляхом є збереження привілейованого складу з обов'язковим доведенням особливого стану через експертні дослідження.

Таким чином, реформа ст. 117 КК України має відбуватися шляхом

переходу від суто «часової» до «психофізіологічної» моделі кваліфікації, що забезпечить більш точне дотримання принципів справедливості та індивідуалізації покарання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мостепанюк Л.О. Особливий психофізичний стан як обставина, яка пом'якшує покарання у ст.117 Кримінального кодексу України. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. Випуск №03, 2024, - С.471-475.
2. Пленум Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ. Постанова від 3 червня 2016 року «Про узагальнення практики розгляду кримінальних проваджень щодо злочинів проти життя і здоров'я особи». URL:<https://ln.mk.court.gov.ua/sud1416/pres-centr/news/287269>.
3. Булгак С.С., Заєць Є.Ю. Проблемні аспекти кваліфікації вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право*, 2021, Впуск №64. – С.288-294.
4. Наказ МОЗ України від 29.03.2006 № 179 «Про затвердження Інструкції з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвонародженості, Порядку реєстрації живонароджених і мертвонароджених». URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0427-06#Text>.
5. Долинна А.Я. Вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини чи залишення в небезпеці. Всеукр. курсантсько-студентської наук.-практ. конф. (м. Харків, 16 черв. 2017 р.) / МОН України ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Кримінол. асоц. України. – Харків: ХНУВС, 2017. – С. 48-53.
6. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України — науково-методична робота. Станом на 14 квітня 2024 року / За заг. ред. Стратонова В.М. – Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2024. – 1208 с.; Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 №4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
7. Наказ МОЗ України від 29.03.2006 № 179 «Про затвердження Інструкції з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвонародженості, Порядку реєстрації живонароджених і мертвонароджених». URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0427-06#Text>.
8. Долинна А.Я. Вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини чи залишення в небезпеці. Всеукр. курсантсько-студентської наук.-практ. конф. (м. Харків, 16 черв. 2017 р.) / МОН України ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Кримінол. асоц. України. – Харків: ХНУВС, 2017. – С. 48-53.
9. АО Брати Федорови. Відповідальність за вчинення умисного вбивства матір'ю новонародженої дитини (ст. 117 ККУ). URL: <https://fedorov-brothers.com.ua/blog/vidpovidalnist-za-vchynennja-umysnogo-vbyvstva-matirju-st-117-kku>.
10. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
11. Павленко Т.А. Щодо питання кваліфікації співучасті зі спеціальним суб'єктом: на прикладі умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини. *Вісник Асоціації кримінального права України*, 2025, № 2(24). –С. 212-225.

12. Розглянуто кримінальне провадження про обвинувачення за ст.117 КК України. Кременецький районний суд Тернопільської області. <https://kr.te.court.gov.ua/sud1909/pres-centr/news/1429822>.

УДК 343:352:336.7

Farion-Melnyk A. I.

*Doctor of Philosophy in Law, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of
Security and Law Enforcement,
West Ukrainian National University*

Ivaniuk V. D.

*Doctor of Philosophy in Law,
Associate Professor at the Department of
Administrative Law and Procedure,
West Ukrainian National University*

ILLEGAL ENRICHMENT AS A DESTROYING FACTOR IN THE STATE'S ECONOMIC SECURITY AND LEGAL STABILITY

The globalisation of the economic and legal sphere facilitates cooperation between law enforcement agencies in detecting and preventing financial crimes. The primary focus of national anti-corruption and law enforcement agencies is the detection of cases of illicit enrichment. Illegal enrichment may be understood not only as the acquisition of funds by criminal means by business entities or individuals, but primarily as offences committed by representatives of public authorities, i.e. representatives of state bodies, local self-government bodies and budgetary institutions. In the vast majority of cases, such crimes are linked to corruption, the misappropriation of state property or its embezzlement. They constitute a systemic and destructive element characteristic of all national economies without exception, which has become particularly evident in the domestic economic system under martial law.

Crimes relating to illicit enrichment constitute one of the largest categories of criminal offences, owing to the difficulty of detecting and establishing them during pre-trial investigations and proving them in court proceedings. Consequently, a significant proportion of offences committed by public officials involving the unlawful acquisition of assets whose value exceeds their official income remain outside the purview of anti-corruption authorities. The difficulty in gathering evidence leads to impunity and creates conditions for further unlawful conduct. However, the public's ever-growing interest in the activities of public officials, the monitoring of their lives, and digital technologies are bringing about a fundamental shift in approaches to determining financial capacity, and a corresponding intensification of anti-corruption bodies' activities. And although the level of crime linked to corruption and other types of offences involving illicit enrichment remains quite high today, and proving such cases is complex and time-consuming, digital and monitoring measures have prompted the improvement of existing and the development of new anti-corruption